

arrecherar-se en una cova, i hi va entrar de recules, perquè els perseguïdors, per la forma de les petjades, creguessin que se n'havia anat i no el cerquessin dins, en una història que em contaren a Alaior, 1964; «tot s'afina en aquest món: es jove que faltà an es festeig, fou trobat, lo endemà, mort dins es Pou, esclafat per una roca cairada», «era fer traició a ca-seva, renegar de sa seva llei: fonc *afinat*, i el condemnaren a esser estimbat», Camps Merc. (Folkl. II, 58, 60, de nou 94, i 108-9), amb la locució «*afinar sa fèllera*» 'descobrir el secret' (parlant de detalls simbòlics, en una contalla popular: «a les *set misses cantades i als vuit capellans*, no he pogut *afinar-li sa fèllera*» (ib. I, 247). A Eivissa «distinguir», PzCabr.

Afinador [Lacav.]; *afinament i afinat* (id.). *Afinable*. *Afinació*. *Afinadis*. *Afinadora*. *Afinadura*. *Afinament* 'balanç de comptes' [1386, *AlcM* el posa a tort entre els derivats de *fi* 'acabament']; *afinamenta*. *Afinat* [1495, aplicat a un instrument musical; a una arma, S. XVI, *Xalabín*]. *Desafinat* [Belv.], d'on *desfinar* intr. (música) [Belv.]; *desafinament* [Labèrnia, 1839]; *desafinador*, *desafinada*. *Desfinat*.

Entrefi [Belv., Lab.]. *Refi*. *Refinar* [1575, doc. de Sòller, *AlcM*; 1640: «Tractat del salitre, modo de fer-lo y *refinar-lo*, tret axí de la pràctica que aportan diferents autors ---», Mall., JMBover, *BiEscrBal*. II, 687; Belv.]; *refinador* [Belv.], *refinat* [id.; «astut, maliciós», Lab. 1840]; *refinació*, *refinadura* i *refinament* [Lab. 1840]; *refinable*; *refinada*; *refinall*; *refinatge*; *refineria* («fàbrica on refinen el sucre», Fontserè, *Ci-FiNat.*, p. 130). *Refinyolar*. *Superfi*; *sobrefi*.

CPT.: *Finament* [JRoig, *Spill*, «feya cuinar / jo *finament* / ---», v. 2431].

¹ La variant *fine* és més corrent avui segons la norma toscana, amb la qual d'altres no estan d'acord (dels quals es fa eco Bloch). Spano només posa com a italià *fino* (no *fine*) i li dóna *fine*, *fini*, com a traducció sarda. Aquesta -e sarda no pesa gens per a l'etimologia: Wagner solament en dóna documentació recent, de manera que és probable que allí sigui un manlleu del català: procedència que Wagner ja constata en els derivats (*finària*, etc.).

² Cita en Diez, *Wb.*, 584, que ja va posar de relleu tota aquesta prole de *FIDUS*. Descarto allí un *fius* que cita d'un cançoner medieval portuguès i que sospito mal entès per *fius' ei* (*FIDUCIAM HABEO*) o cosa semblant. — ³ N'hi ha un doc. de 1193 i es va embarcar en la Croada de 1202. Era llemosí, d'Uzercha. — ⁴ Mal entès per Riquer com 'verdadero agobiado' el primer vers, que vol dir 'vassall acorat', 'servidor aclaparat'. Veg. la nota de la meua edició.

Fiable, *fiador*, V. *fe* *Fiala*, V. *fiola* *Fiambre*, *fiambarrera*, V. *fred* *Fiança*, *fiançador*, *fiançós*, *fiant*, *fiar*, V. *fe* *Fiasco*, V. *flascó* *Fiat*, V. *fer*

FIBLAR, del ll. FIBŪLARE 'clavar l'agulla d'un fermall o sivella', derivat de FIBŪLA 'sivella, fermall'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

«Con un mosca <I>ló lo *fiablàs* en la sua cara, Sent

Macari l'aucís, del qual *flip* li exí mouta sanc ---», *VidesR*, f° 40v1. *Fiblar* com a glossa del ll. *percudere*, àr. *yálsa^c*, en *RMa*. És també la forma real que es deu trobar en els *Set Savis*, poema del mateix segle: «Lo lebrer viu la serpent / e no-n fé res aparvent; / va la pendre cant fo levat, / e la serpent l'ac fort *fiplat*», v. 630, repetit en els versos 639 i 641; en tots tres Mussafia, en la seva ed., cregué llegir *siblat* (i ho relacionava amb el que ha passat amb *sivella* FIBELLA), però no havent-hi cap altre testimoni d'això en aquest verb, dono per segur que es tracta d'una errada de lectura d'ell o del copista del ms. que prengueren unes *ff* per *ss* llargues.

Fiblar ha estat sempre un mot d'ús ben popular, i ho és encara, almenys a les Illes i en el Principat (pronunciat amb *bbl*, com ho escriu el *DTO*. 1647), aquí no sols en cat. or. sinó també en l'occidental, almenys en el Pallars, on també s'estén a picades o mossegades que no són d'insectes ni rèptils: «una paniquella» mostela (em deien a la V. d'Assua, Braní, 1959) «nos va *fibllà* les ovelles» (1959). També en el català central hi ha accs. més àmplies: 'sentir punxades en el cos', en particular d'un abscess, durícia, etc.: «demà plourà — Per què ho pensas? / — Perquè 'm *fibla* l'ull de poll», Pitarra (*El Cantador*, en *Gatades* I, p. 120).

'Picar amb una agulla fina una vena o artèria, per treure'n sang': «Quin més, quin menos, tenim sanc corrompuda en les venes, podem encara *fiblant-la* y esprement-la sense pietat substituhir-la per sanc nova», MVayreda (*Sang Nova* II, xi, 160); altres vegades és 'injectar', però en el cas següent no crec que es tracti d'ús figurat provinent d'aquest sinó del de 'clavar fiblades' > 'sentir impulsos': «un estat de perfecta ignorància respecte als sentiments jurídics i a la història de la seva formació en aquella època; mes, entremig de les tenebres *fibla* la idea d'un realisme vigorós, d'una adaptació concreta a les circumstàncies locals, sense excloure la llunyana coincidència en un ideal comú», Coromines (*Cartes d'un Visionari* XII, § 43, p. 199).

DERIV.: El primitiu FIBULA (d'on provenia FIBULARE), que a penes ha deixat descendència en cap llengua romànica, no en va deixar cap en català (antic ni modern), i és a tort evidentment que *AlcM*¹ diu que *fibla* ve de FIBULA: aquest mot català és derivat postverbal de *fiblar*, òbviament, en totes les seves accs.: doc. de 1380; docs. mall. de 1402, *AlcM*; també 'portell obert a un rec o sèquia', o 'corrent que s'hi forma', a Bna., l'any 1529 «per estretura de ayguas la Ciutat --- manà tapar les *fibles* del Rech Condal», CaCandi, *MiscHistCat.* I, 196, que en dóna també dades del S. XVIII; «a Argentona aprofiten les rierades per mitjà d'uns valls oberts al mig de la riera, que van a parar als camps veïns, on embassen les terres, per enllotar-les i assaonar-les: en diuen *fibles*», CaCandi (*BCEC*, 1903, 220); també en altres comarques del Princ., *CostManc.* II, s. v.; i a Eiv. («zanja de drenaje», Pz-Cabr.); allà, a Sta. Gertrudis de Fruitera, ho diuen d'una mina d'aigua que enllaça dos pous, o bé d'un pou i la superfície, p. ex. *so fiblla d'an márk*, molt